

Autoru kolektīvs

**Uzņēmējdarbības vide un
tās attīstības aspekti**

Monogrāfija

Authors

**Business environment and its
development aspects**

Monograph

Rīga, 2013

UDK 005+338

Uz 520

Autoru kolektīvs

UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDE UN TĀS ATTĪSTĪBAS ASPEKTI

Authors

BUSINESS ENVIRONMENT AND ITS DEVELOPMENT ASPECTS

Recenzenti

Elvīra Zelgalve, Dr.oec., LU Ekonomikas un vadības fakultātes profesore

Valdemārs Dotkušs, Dr.hab. prof., Vroclavas Ekonomikas universitāte, Polija

Reviewers

Elvīra Zelgalve, Dr.oec., professor, LU Faculty of Economics and Management

Waldemar Dotkuš, Dr.hab. prof., University of Economics, Wrocław, Poland

Zinātniskie redaktori

Vita Zariņa, Dr.oec., Biznesa augstskolas *Turība* asociētā profesore, Latvija

Suats Begečs, Ph.D., Çag Universitāte, Turcija

Scientific editors

Vita Zariņa, Dr.oec., Associate professor, Turiba University, Latvia

Suat Begeç, Ph.D., Çag University, Turkey

Monogrāfiju rekomendējis izdošanai Biznesa augstskolas *Turība* Biznesa tehnoloģiju institūts, sēdes protokols Nr. 4 (6.12.2012.)

ISBN 978-9984-828-72-5

© SIA "Biznesa augstskola *Turība*", 2013, 346 lpp.

Izdevējs SIA "Biznesa augstskola *Turība*"

Literārā redaktore Lilita Vīksna

E-pasts: izdevnieciba@turiba.lv

Iespiests SIA "Drukātava"

Saturs

Ābeltiņa Anna

INOVATĪVĀ UZŅĒMĒJDARBĪBA.....	7
INNOVATIVE ENTREPRENEURSHIP.....	66

Bruksle Ieva

CENU VEIDOŠANAS BŪTĪBA MAINĪGAJĀ UZŅĒMĒJDARBĪBAS VIDĒ.....	71
NATURE OF PRICE-SETTING IN CHANGING BUSINESS ENVIRONMENT.....	105

Cāne Renāte, Bērziņa Ieva

MOBILO APLIKĀCIJU UN INTERAKTĪVO SPĒĻU NOZARES ATTĪSTĪBAS NOSACĪJUMI LATVIJĀ.....	110
THE CONDITIONS FOR DEVELOPMENT OF MOBILE APPLICATIONS AND INTERACTIVE GAMES IN LATVIA.....	156

Driņķe Zane

KVALITĀTES VADĪBAS SISTĒMA KĀ ORGANIZĀCIJU ATTĪSTĪBAS UN KONKURĒTSPĒJAS PAAUGSTINĀŠANAS INSTRUMENTS.....	160
QUALITY MANAGEMENT SYSTEM AS A TOOL FOR CORPORATE DEVELOPMENT AND INCREASING COMPETITIVENESS.....	181

Janovs Valdis, Zariņa Vita

UZŅĒMUMU DIBINĀŠANAS E-VIDE LATVIJĀ, PROBLĒMAS UN RISINĀJUMI.....	185
E-ENVIRONMENT FOR FOUNDING BUSINESSES IN LATVIA, PROBLEMS AND SOLUTIONS.....	209

Medne Anna

NODOKĻU LIKMJU IZMAIŅAS LATVIJĀ: IEGUVUMI, PROBLĒMAS UN RISKI.....	216
CHANGES IN TAX RATES IN LATVIA: BENEFITS, CHALLENGES AND RISKS.....	240

Onževs Oskars, Ozols Juris, Ardava Elita

UZŅĒMUMU APGROZĪJUMA PROGNOZĒŠANAS ALGORITMU IZSTRĀDE.....	244
ALGORITHM DEVELOPMENT FOR FORECASTING TURNOVER.....	268

Zilīte Ligita

SOCIONIKA IZGLĪTĪBAS PROCESA DALĪBNIKU INFORMATĪVO RESURSU BAGĀTINĀŠANAI.....	272
SOCIONICS FOR THE ENRICHMENT OF INFORMATION RESOURCES OF THE MEMBERS OF THE EDUCATION PROCESS.....	302

Zvirgzdiņa Rosita

UZŅĒMĒJDARBĪBAS ATTĪSTĪBA PIENSAIMNIECĪBĀ UN TO IETEKMĒJOŠIE APSTĀKĻI LATVIJAS REĢIONOS.....	311
DEVELOPMENT OF MILK INDUSTRY IN LATVIAN REGIONS AND FACTORS INFLUENCING IT.....	342

Ievads

Mēs visi esam ieinteresēti veiksmīgai uzņēmumu darbībai sakārtotā biznesa vidē. Uzņēmuma pastāvēšana ilgtermiņā ir atkarīga no tā spējas racionāli izmantot resursus un radīt peļņu, ņemot vērā ārējās vides faktoru ietekmi, un uzņēmuma darbības rezultātu novērtējumā jāiekļauj likumsakarības, kas saistītas ar tā ciklisko attīstību. Darbības novērtējuma sistēma var būtiski ietekmēt un būt par atbalstu mazo un vidējo uzņēmumu attīstībai, jo, lai īstenotu nepieciešamās pārmaiņas, kas pilnveido un uzlabo uzņēmuma vērtības radišanas procesus, vispirms ir jāapzinās esošā situācija. Efektivitātei jāizpaužas visos uzņēmuma biznesa procesos, un kopējās darbības novērtējumam jābalstās uz kritērijiem, kas saistīti ar konkrētā uzņēmuma darbības sfēru, konkrētu ražošanas tehnoloģiju, un ietver sevī ne tikai pārstrādes procesu, bet arī uzņēmuma organizāciju un pārvaldi. Neskatoties uz zinātniskajiem pētījumiem, kas tiek īstenoti mazo un vidējo uzņēmumu rezultativitātes novērtēšanas jomā, visas problēmas joprojām vēl nav atrisinātas.

Inovatīvā uzņēmējdarbība ir viens no instrumentiem, ar kura palīdzību ir iespējams celt Latvijas uzņēmumu un valsts kopējo konkurētspēju Eiropas un pasaules tirgū un uzlabot valsts labklājības līmeni kopumā. Šī problēma Latvijai ir aktuāla gan īstermiņā, gan ilgtermiņā. Pēdējos gados Latvijā ir sperti zināmi soļi pārejai no esošā ekonomiskā modeļa uz inovatīvo, kur inovatīvās uzņēmējdarbības loma būs daudz svarīgāka. Pāreja uz inovatīvo attīstības modeli un ilgtspējības principu ievērošana dos iespēju paaugstināt izaugsmes tempus un tuvināt valsti ES valstu vidējam labklājības līmenim, paaugstināt konkurētspēju, ražojot preces un pakalpojumus ar augstu pievienoto vērtību. Tas arī nozīmē, ka pašiem uzņēmējiem ir jāsaprot inovāciju un inovatīvās uzņēmējdarbības nozīme tautsaimniecības attīstībā.

Cenas un nodokļi ir svarīgākie ekonomikas indikatori, kas jutīgi reaģē uz procesiem, kas norisinās ražošanas un apgrozības sfērās. Cena, vienlaicīgi esot tirgus attiecību neatņemams elements, ir ekonomiskās politikas instruments un, jāatzīst, pats sarežģītākais un jutīgākais saimnieciskos procesus ietekmējošais instruments. Lai gan cenu veidošana ir

viena no svarīgākajām uzņēmuma vadības funkcijām, tā vēl joprojām ir nepietiekami izprasta un vismazāk vadāmā funkcija daudzos uzņēmumos. Tai pat laikā cenu veidošana ir ļoti jutīgs peļņu ietekmējošs instruments, kas ir pieejams uzņēmuma vadītājam. Cenu veidošanā slēpjas liels potenciāls, kura realizēšana var nodrošināt uzņēmuma darbības efektivitātes paaugstināšanu un konkurētspējas priekšrocību iegūšanu. Cenu politikas izstrādes problēmas, pareizas cenas izvēle vienmēr ir aktuāla uzņēmumam, it īpaši šobrīd Latvijas uzņēmumiem ir būtiski sekmet savas produkcijas veiksmīgu realizāciju. Lai gan nodokļu maksājumi ir valsts budžeta ieņēmumi, tie ir arī uzņēmējdarbības izdevumi, kuri būtiski ietekmē uzņēmumu darbību un to naudas plūsmu. Mazā un vidējā uzņēmējdarbība visasāk reaģē uz nodokļu likmju izmaiņām, kuras Latvijā vairumā gadījumu ir pēkšņas un iepriekš uzņēmējdarbības dalībniekiem neizskaidrotas.

Mazo un mikro uzņēmumu pētījumi izraisa īpašu interesi šo uzņēmumu specifikas dēļ. Liela daļa ir reģionālie uzņēmumi un daudzu darba vietu nodrošinātāji. To izdzīvošanas un attīstības iespējas ir svarīgs valsts ekonomikas faktors. Mazo un mikro uzņēmumu apgrozījums un apgrozījuma dinamika atspoguļo gan apgrozījuma tendences valstī, gan arī iedzīvotāju pirktspēju. Šiem uzņēmumiem ir svarīgi prognozēt iespējamo apgrozījumu un no tā izrietošo peļņu, un nākotnes perspektīvas. Prognozēšana tiek uzskatīta par svarīgu apstākli, vadītājam pieņemot lēmumus par uzņēmuma attīstību, tajā pašā laikā prognozēšana nedrīkst būt pārāk dārga un komplicēta.

Mūsdienu globalizācijas apstākļos kvalitātes izpratne un kvalitātes vadība ir kļuvusi par neatņemamu biznesa pasaules un nu jau arī publiskās pārvaldes sastāvdaļu. Organizācijas vadībām nav pietiekamu zināšanu par kvalitātes vadības sistēmu un izpratnes par organizācijas pašnovērtējuma ieguvumiem. Pētījumā tiek apskatīti populārākie kvalitātes vadības sistēmas standarti un modeļi. Modeļiem un standartiem ir dažādi vērtēšanas kritēriji un principi, taču tiem ir vienots mērķis – atbalstīt konkurētspējīgu, sabalansētu un ilgtspējīgu organizācijas attīstību.

Dzīvojot laikā, kas tiek dēvēts arī par Informāciju Laikmetu, valstī ir svarīgi radīt uzņēmējdarbības vidi, kas ir spējīga augt un attīstīties tikpat

ātri, kā to dara mūsdienu informāciju tehnoloģijas, tādējādi veidojot inovatīvu un konkurētspējīgu vidi, kas nodrošinās ilgtermiņīgu Latvijas valsts un tautsaimniecības attīstību. Adevkāti sakārtota un jaunajiem uzņēmējiem labvēlīga uzņēmējdarbības vide ir viens no nozīmīgākajiem elementiem tautsaimniecības konkurētspējas paaugstināšanai – jo labākus apstākļus valsts spēj radīt uzņēmējiem, jo lielākas investīcijas var sagaidīt tautsaimniecībā, kas savukārt nozīmē jaunu darbavietu rašanos un labklājības pieaugumu iedzīvotājiem. Jaunajiem uzņēmējiem ērtas e-vides izveide ir viens no efektīvākajiem risinājumiem, kurš var sekmēt uzņēmējdarbības attīstību valstī. Uzņēmuma reģistrēšana ir pirmais, formālais solis jebkuras uzņēmējdarbības uzsākšanā, tādēļ ir svarīgi izzināt ar to saistītos izaicinājumus un e-vides sniegtās iespējas un risinājumus.

Uzņēmējdarbības veiksmi lielā mērā ietekmē tās vadītāja zināšanas, prasmes un attieksmes. Viena no iespējām, kas Latvijā vēl ir maz izmantota, bet kas sniedz daudz ierosmju izglītības procesa apzinātai vadīšanai dažādos līmeņos, palīdzot izprast ikvienu procesā iesaistīto un uzlabojot mijattiecību kvalitāti, ir socienika.

Pētījumā apskatīti arī pavisam jauni mārketinga instrumenti, tādi kā mobilās aplikācijas, ar kuru palīdzību uzņēmums var veidot tiešu, efektīvu, ātru un ērtu komunikāciju ar patērētājiem. Tas ir veids, kā mūsdienīgi nodot klientiem informāciju par uzņēmuma speciālajiem piedāvājumiem un akcijām, kā arī atbalstīt jau esošās klientu lojalitātes programmas, un tā var turpināt vēl un vēl. Tikpat būtiski ir arī tas, ka ar mobilo aplikāciju palīdzību uzņēmumi var veidot publicitāti un atpazīstamību, turklāt precīzi sasniedzot tos klientu segmentus, kuri uzņēmumam ir svarīgi.

Šajā monogrāfijā apskatīts plašs spektrs no pastāvošām uzņēmējdarbības vides problēmām, un tiek piedāvāti to risinājumi ilgākā vai īsākā laika periodā.

*Dr.oec. Vita Zariņa,
asociētā profesore, Biznesa augstskola Turība*